

**MESTO
SPIŠSKÁ STARÁ VES**

**KOMUNITNÝ PLÁN SOCIÁLNYCH SLUŽIEB
2016-2023**

OBSAH

ÚVOD	3
TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ KOMUNITNÉHO PLÁNOVANIA	4
ČO JE KOMUNITNÉ PLÁNOVANIE	4
ÚČASTNÍCI KOMUNITNÉHO PLÁNOVANIA	4
VÝHODY, PRINCÍPY A PODSTATA KOMUNITNÉHO PLÁNOVANIA	4
PRÁVNÝ RÁMEC POSKYTOVANIA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB	5
KOMUNITNÝ PLÁN SOCIÁLNYCH SLUŽIEB	6
NÁRODNÉ PRIORITY ROZVOJA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB 2015 -2020	7
DEMOGRAFICKÁ A SOCIÁLNA ANALÝZA	8
POČET OBYVATEĽOV A POHYB OBYVATEĽSTVA	8
ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽOV PODĽA POHLAVIA A VEKU	12
KONFESIONÁLNA A NÁRODNOSTNÁ ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA.....	13
NEZAMESTNANOSŤ	13
ŠKOLSTVO	15
ZDRAVOTNÍCTVO	15
SOCIÁLNE SLUŽBY V MESTE	16
VEREJNÍ POSKYTOVATELIA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB	16
NEVEREJNÍ POSKYTOVATELIA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB.....	18
POŽIADAVKY PRIJÍMATEĽOV SOCIÁLNYCH SLUŽIEB	19
STRATÉGIA ROZVOJA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB	20
CIELE A OPATRENIA	20
IMPLEMENTÁCIA KOMUNITNÉHO PLÁNU	23
HARMONOGRAM REALIZÁCIE OPATRENÍ.....	23
REALIZAČNÉ PODMIENKY.....	25
MONITORING PLNENIA A SPÔSOB VYHODNOCOVANIA KOMUNITNÉHO PLÁNU.....	25
ZÁVER	26
PRÍLOHY	27
ZOZNAM INFORMAČNÝCH ZDROJOV	27
ZOZNAM SKRATIEK.....	27
ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV	27

ÚVOD

Oblasť sociálnej politiky významne ovplyvnil proces decentralizácie a reformy verejnej správy, čo sa prejavilo prechodom rozsiahlych kompetencií na miestnu samosprávu. Mestá a obce sa tak stali významným realizátorom sociálnej politiky a od miestnej samosprávy v súčasnosti vo veľkej miere závisí rozsah, podmienky a v neposlednom rade kvalita poskytovaných sociálnych služieb. Sociálne služby sú teda súčasťou verejných politík, v ktorých sa jednoznačne presadzuje ľudskoprávny rozmer a orientácia na potreby a preferencie ich prijímateľov.

Komunitný plán sociálnych služieb je vypracovaný v súlade s požiadavkami zákona o sociálnych službách a tiež s ohľadom na národné priority rozvoja sociálnych služieb, berúc do úvahy miestne podmienky, potreby a špecifiká. Jeho základnou ideou je komunitný rozvoj, skvalitnenie a humanizácia poskytovaných sociálnych služieb, resp. doplnenie chýbajúcich sociálnych služieb na základe požiadaviek a záujmu občanov mesta.

Komunitný plán sociálnych služieb mesta Spišská Stará Ves na roky 2016 – 2023 bol schválený

mestským zastupiteľstvom dňa uznesením č.

TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ KOMUNITNÉHO PLÁNOVANIA

Čo je komunitné plánovanie

Komunitné plánovanie sociálnych služieb možno považovať za metódu, prostredníctvom ktorej je možné plánovať sociálne služby tak, aby zodpovedali potrebám jednotlivých skupín občanov a zároveň boli v súlade s miestnymi špecifikami. Ide o otvorený proces, cieľom ktorého je:

- napĺňanie potrieb občanov odkázaných na jednotlivé formy sociálnej pomoci,
- zabezpečovanie zdrojov (finančných a personálnych) na jednotlivé formy sociálnej pomoci,
- hľadanie optimálnych riešení, ktoré najlepšie zodpovedajú miestnym podmienkam a potrebám ľudí,
- zvýšenie kvality poskytovaných sociálnych služieb.

Účastníci komunitného plánovania

Účastníkmi komunitného plánovania sú:

- **Zadávatelia sociálnych služieb** - subjekty, ktorým zabezpečovanie sociálnych služieb na príslušnom území vyplýva zo zákona. Sociálne služby zriaďujú, prípadne zadávajú iným subjektom, financujú ich a organizujú. Na Slovensku sú to obce, mestá a samosprávne kraje.
- **Poskytovatelia sociálnych služieb** - subjekty, ktoré služby poskytujú a ponúkajú, bez ohľadu na ich právnu subjektivitu. Poskytovateľ sociálnej služby je za podmienok ustanovených zákonom obec, právnická osoba zriadená alebo založená obcou alebo samosprávnym krajom – „verejný poskytovateľ sociálnej služby“ alebo ďalšia právnická osoba a fyzická osoba – „neverejný poskytovateľ sociálnej služby“.
- **Prijímatelia sociálnych služieb** – sú fyzické osoby, užívatelia sociálnych služieb, ktorí sa ocitli v nepriaznivej životnej situácii. Tá môže spôsobovať ohrozenie sociálnym vylúčením, obmedzenie schopnosti začleniť sa do spoločnosti a samostatne riešiť svoje problémy. Do nepriaznivej životnej situácie sa pritom jednotlivec môže dostať z rôznych dôvodov – v dôsledku vysokého veku, nepriaznivého zdravotného stavu, krízových životných situácií, spôsobu života, trestnej činnosti a pod. Zapojením prijímateľov sociálnych služieb do komunitného plánovania sa získavajú informácie o ich potrebách, na ktoré treba reagovať a o súčasnej kvalite a dostupnosti poskytovaných sociálnych služieb.

Do procesu komunitného plánovania sa môže zapojiť aj široká **verejnosť**. Občania majú možnosť do určitej miery podieľať sa a ovplyvňovať rozvoj sociálnych služieb. Proces komunitného plánovania je založený na demokratických princípoch, umožňuje zapájať sa do diania v obci a vyjadriť tak názor na danú problematiku.

Cieľom komunitného plánovania sociálnych služieb je pripraviť strategický dokument, ktorý za účasti zadávateľov, poskytovateľov a prijímateľov sociálnych služieb a verejnosti umožní v strednodobom časovom horizonte efektívnejšie rozvíjať sociálne služby.

Výhody, princípy a podstata komunitného plánovania

Hlavnou výhodou komunitného plánovania je skutočnosť, že sú doňho zapájaní všetci účastníci systému sociálnych služieb (zadávatelia, poskytovatelia, prijímatelia). To nielenže napomáha zvyšovať kvalitu plánovania a poskytovania sociálnych služieb, ale taktiež výrazne posilňuje princípy zastupiteľskej demokracie, a to nielen v procese plánovania, ale aj v rozhodovacom procese, prípadne v spôsobe ich zabezpečovania. Komunitný plán sociálnych služieb ako výsledok komunitného plánovania zabezpečuje, aby sociálne služby zodpovedali miestnym potrebám a reagovali na miestne špecifiká.

Najdôležitejšie **princípy** komunitného plánovania sú:

- *princíp triády*, predstavujúci spoluprácu zadávateľov, poskytovateľov a prijímateľov sociálnych služieb a rovnako princíp dohody, ktorý je charakterizovaný výsledným plánom,
- *princíp rovnosti*, ktorý zaručuje každému právo zaujímať sa o veci verejné; každý občan má právo slobodne sa vyjadriť a zároveň nikto nesmie byť vylúčený a diskriminovaný,
- *princíp skutočných potrieb*, čo charakterizuje analýza popisujúca stav služieb,
- *princíp kompetencie účastníkov*, ktorý kladie dôraz na profesionalitu a zodpovednosť.

Podstatou komunitného plánovania je teda zapájanie všetkých, ktorých sa sociálne služby týkajú alebo sa ich v budúcnosti týkať môžu, do otvoreného dialógu o podobe sociálnych služieb. Základným pilierom plánovania je zisťovanie potrieb, zdrojov a hľadanie najlepších riešení. Zásadný význam v procese plánovania má preto poznanie záujmu všetkých zúčastnených strán (zadávateľov, poskytovateľov a prijímateľov sociálnej pomoci) a verejnosti, ich vzájomné prepojenie a spolupráca.

Právny rámec poskytovania sociálnych služieb

Sociálne služby sa poskytujú v súlade so **zákonom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách** a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o sociálnych službách), ktorý upravuje podmienky, postupy a formy poskytovania sociálnych služieb ako aj povinnosti poskytovateľov. Jeho cieľom je podporovať sociálne začlenenie občanov a uspokojovať sociálne potreby ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii.

Za nepriaznivú sociálnu situáciu sa považuje ohrozenie fyzickej osoby sociálnym vylúčením alebo obmedzenie jej schopnosti spoločensky sa začleniť a samostatne riešiť svoje problémy z dôvodu, že:

- osoba nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb pre svoje životné návyky, spôsob života, závislosť od návykových látok,
- je ohrozený jej vývoj v dôsledku jej zdravotného postihnutia, ak ide o dieťa do 7 rokov veku,
- osoba je ťažko zdravotne postihnutá alebo má nepriaznivý zdravotný stav,
- osoba dovŕšila vek potrebný na nárok na starobný dôchodok,
- osoba vykonáva opatrovanie fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím,
- osoba je ohrozená správaním iných fyzických osôb alebo sa stala obeťou správania iných fyzických osôb,
- osoba zotrúva v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačnej reprodukovanej chudoby.

Sociálne služby podľa tohto zákona sa poskytujú prostredníctvom odborných, obslužných a ďalších činností, ktoré je poskytovateľ povinný poskytnúť alebo zabezpečiť v prípade, že tieto činnosti sú taxatívne vymedzené. Zákon o sociálnych službách rozdeľuje sociálne služby do niekoľkých skupín, v závislosti od povahy a nepriaznivej sociálnej situácie alebo od cieľovej skupiny, ktorej sú určené:

- **sociálne služby krízovej intervencie** (terénna sociálna služba krízovej intervencie; poskytovanie sociálnej služby v zariadeniach – nocľaháreň, útulok, domov na polceste, nízkoprahové denné centrum, integračné centrum, komunitné centrum, zariadenie núdzového bývania; nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu),
- **sociálne služby na podporu rodiny s deťmi** (pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa a podpora zosúladzovania rodinného života a pracovného života, poskytovanie sociálnej služby v zariadení dočasnej starostlivosti o deti, služba včasnej intervencie),
- **sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku** (zariadenie podporovaného bývania, zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby, rehabilitačné stredisko, domov sociálnych služieb, špecializované zariadenie, denný stacionár, domáca opatrovateľská služba, prepravná služba, sprievodcovská a predčitateľská služba, tlmočnícka služba, sprostredkovanie tlmočníckej služby, sprostredkovanie osobnej asistencie, požičiavanie pomôcok),

- **sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií** (monitorovanie a signalizácia potreby pomoci, krízová pomoc poskytovaná prostredníctvom telekomunikačných technológií),
- **podporné služby** (odľahčovacia služba, pomoc pri zabezpečení opatrovníckych práv a povinností, denné centrum, podpora samostatného bývania, jedáleň, pracovňa, stredisko osobnej hygieny).

Zákon o sociálnych službách v § 80 taxatívne upravuje pôsobnosť obce pri poskytovaní sociálnych služieb. Okrem koncepcnej, rozhodovacej, posudkovej, poradenskej, kontrolnej, registračnej, evidenčnej, štatistickej, finančnej činnosti a terénnej sociálnej práce je v pôsobnosti obce poskytovať, prípadne zabezpečovať rôzne druhy sociálnych služieb a zriaďovať a zakladať zariadenia.

Do pôsobnosti obce patria tieto druhy sociálnych služieb:

- nocľaháreň,
- nízkoprahové denné centrum,
- nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu,
- zariadenie pre seniorov,
- zariadenie opatrovateľskej služby,
- denný stacionár,
- opatrovateľská služba,
- prepravná služba,
- odľahčovacia služba,
- pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa.

Obec môže zriaďovať aj iné zariadenia a poskytovať alebo zabezpečovať aj iné druhy sociálnej služby, príp. môže sociálne služby účelne a vhodne spájať.

Zákon o sociálnych službách zaručuje právo fyzickej osoby na poskytnutie sociálnej služby alebo zabezpečenie jej poskytnutia a právo výberu poskytovateľa, za splnenia podmienok ustanovených týmto zákonom a ďalšie práva pri poskytovaní sociálnych služieb.

Poskytovateľmi sociálnych služieb sú v súlade so zákonom obce, právnické osoby zriadené alebo založené obcou alebo samosprávnym krajom (verejní poskytovatelia sociálnych služieb) a iné právnické alebo fyzické osoby (neverejní poskytovatelia sociálnych služieb). Sociálne služby môže poskytovať len poskytovateľ zapísaný do registra poskytovateľov sociálnych služieb.

V zákone o sociálnych službách sú podrobne upravené povinnosti poskytovateľa sociálnej služby. Ide napríklad o povinnosť poskytovateľa sociálnych služieb vypracovať a dodržiavať procedurálne, personálne a prevádzkové podmienky poskytovania sociálnej služby (tzv. štandardy kvality). Poskytovateľ je povinný napríklad vypracovať individuálny rozvojový plán klienta, dodržiavať maximálny počet klientov na jedného zamestnanca a za účelom zvýšenia profesionality práce vypracovať a uskutočňovať program supervízie.

Komunitný plán sociálnych služieb

Komunitný plán sociálnych služieb (KPSS) je strategický dokument, ktorý analyzuje stav poskytovaných sociálnych služieb na území mesta, hodnotí potreby a požiadavky jeho obyvateľov a navrhuje budúci rozvoj v oblasti sociálnych služieb na stanovené obdobie. Dokument je reálnym výstupom komunitného plánovania sociálnych služieb a výsledkom dohody medzi zadávateľmi, poskytovateľmi a prijímateľmi sociálnych služieb. Poukazuje na potreby v danej komunite, pričom poskytuje aj možnosti finančného, personálneho, prevádzkového a organizačného zabezpečenia v oblasti poskytovania sociálnych služieb v danej komunite.

Najdôležitejšie **ciele komunitného plánu** sú:

- zistiť potreby a požiadavky prijímateľov sociálnych služieb,
- zistiť plány a predstavy poskytovateľov sociálnych služieb,
- koordinovať ponuku a dopyt v sociálnych službách,
- vytvoriť kompromis medzi predstavami, požiadavkami, možnosťami a dostupnými zdrojmi,
- zvýšiť kvalitu poskytovaných sociálnych služieb,
- stanoviť priority pre budúci rozvoj sociálnych služieb.

Národné priority rozvoja sociálnych služieb 2015 -2020

Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015 – 2020 reagujú na aktuálne výzvy sociálnej pomoci občanom, ku ktorým patrí predovšetkým rozvoj rôznorodých služieb starostlivosti na komunitnej úrovni, vrátane potreby modernizácie sociálnych služieb. Potvrďuje sa nimi zároveň hlavné poslanie sociálnych služieb, ktorým je podpora začleňovania ľudí do spoločnosti, sociálna súdržnosť, smerovanie k službám poskytovaným na komunitnej úrovni a rozvinutie ich potenciálu v oblasti zamestnanosti a zamestnatelnosti. Reflektujú na aktuálnu situáciu poskytovania sociálnych služieb v Slovenskej republike, predovšetkým na nedostatok kapacity sociálnych služieb poskytovaných v prirodzenom (domácom a komunitnom) prostredí občanov, potrebu zabezpečenia udržateľnosti financovania sociálnych služieb a rozvoja ich kvality.

Slovenská republika si v oblasti sociálnych služieb na roky 2015 - 2020 zadefinovala nasledovné **priority**:

- ✓ zabezpečiť dostupnosť sociálnych služieb v súlade s potrebami komunity,
- ✓ podporiť prechod prijímateľov sociálnych služieb z inštitucionálnej starostlivosti na komunitnú starostlivosť,
- ✓ podporiť rozvoj sociálnych služieb dostupných pre osoby zotrvávajúce v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby,
- ✓ zvyšovať kvalitu poskytovaných sociálnych služieb.

DEMOGRAFICKÁ A SOCIÁLNA ANALÝZA

Sociálne služby predstavujú jednu z foriem sociálnej pomoci pre ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a sú alebo v budúcnosti môžu byť pre mnohých dôležitou oporou sociálneho začlenenia občanov a uspokojovania sociálnych potrieb. Dostupnosť sociálnych služieb (či už z hľadiska geografického alebo z hľadiska ich variability) do značnej miery závisí od rôznorodosti ich poskytovateľov, a preto je veľmi dôležité pri ich plánovaní vychádzať najmä z porovnania existujúcej ponuky sociálnych služieb so zistenými potrebami prijímateľov. Pre správne určenie potrieb poskytovania sociálnych služieb je tak potrebné poznať sociálne a demografické východiská.

Počet obyvateľov a pohyb obyvateľstva

Nasledujúca tabuľka zobrazuje základné parametre stavu a pohybu obyvateľstva mesta Spišská Stará Ves v rokoch 2005-2014. Počet obyvateľov sa v tomto období znížil o 68 (z 2335 v roku 2005 na 2267 v roku 2014).

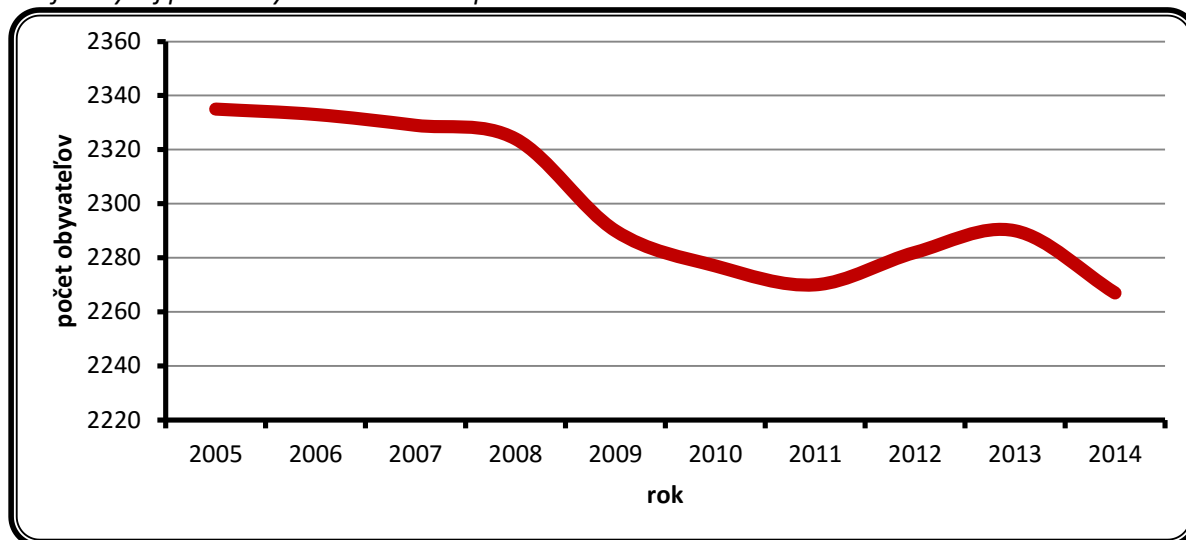
Tabuľka 1: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Počet obyvateľov (k 31.12.)	2335	2333	2329	2324	2290	2277	2270	2282	2290	2267
Živonarodení	23	18	25	25	17	22	33	24	29	30
Zomrelí	24	14	22	16	24	18	25	22	24	17
Bilancia prirodzeného pohybu	-1	4	3	9	-7	4	8	2	5	13
Pristahovaní	27	29	27	17	22	22	27	36	40	20
Vystahovaní	32	37	37	32	33	41	29	25	35	57
Migračné saldo	-5	-8	-10	-15	-11	-19	-2	11	5	-37
Bilancia celkového pohybu	-6	-4	-7	-6	-18	-15	6	13	10	-24
Hr.m. živorodenosti (‰)	9,9	7,7	10,7	10,8	7,4	9,7	14,5	10,5	12,7	13,2
Hr.m. úmrtnosti (‰)	10,3	6,0	9,4	6,9	10,5	7,9	11,0	9,6	10,5	7,5
Hr.m. prirodzeného prírastku (‰)	-0,4	1,7	1,3	3,9	-3,1	1,8	3,5	0,9	2,2	5,7
Hr.m. imigrácie (‰)	11,6	12,4	11,6	7,3	9,6	9,7	11,9	15,8	17,5	8,8
Hr.m. emigrácie (‰)	13,7	15,9	15,9	13,8	14,4	18,0	12,8	11,0	15,3	25,1
Hr.m. migračného salda (‰)	-2,1	-3,4	-4,3	-6,5	-4,8	-8,3	-0,9	4,8	2,2	-16,3
Hr.m. celkového prírastku (‰)	-2,6	-1,7	-3,0	-2,6	-7,9	-6,6	2,6	5,7	4,4	-10,6

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné prepočty

Ako bolo spomenuté vyššie, vývoj počtu obyvateľov mesta Spišská Stará Ves mal v hodnotenom období klesajúci trend. V porovnaní s rokom 2005 bol počet obyvateľov mesta na konci roku 2014 o 29 ‰ nižší.

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov mesta Spišská Stará Ves

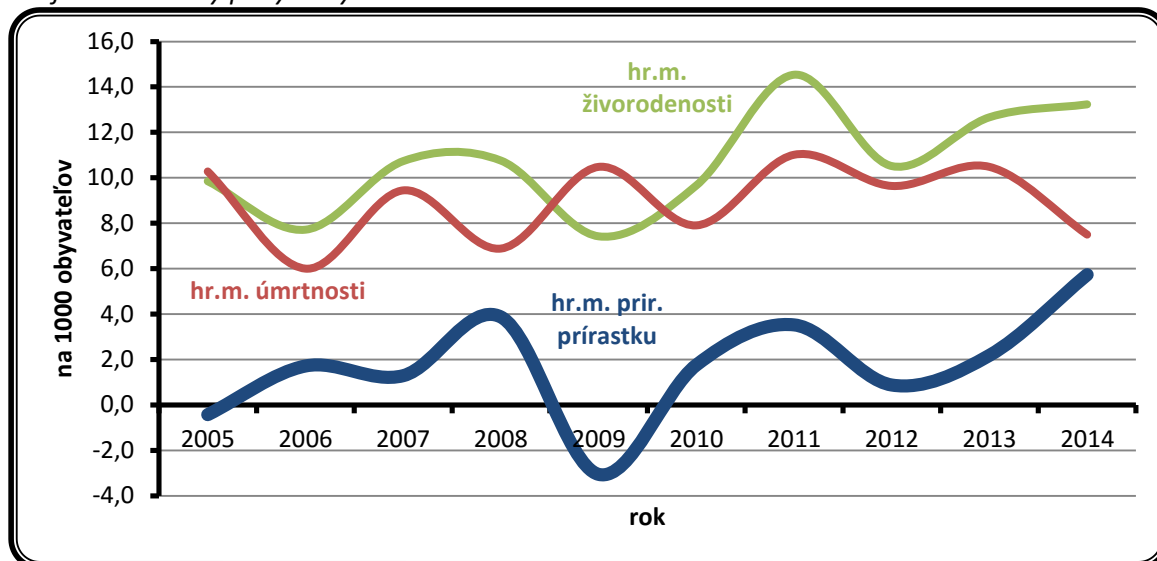
Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Úroveň natality za posledných 10 rokov mala pomerne vyrovnaný priebeh, keď sa pohybovala v rozmedzí cca 7 – 14 ‰. Počet narodených detí sa v meste medziročne pohyboval v rozmedzí 17 – 33 (pričom vyšší počet detí sa rodí najmä v ostatných rokoch, od roku 2011, po výstavbe nájomných bytov pre mladé rodiny). Priemerná hodnota ukazovateľa hrubej miery živorodenosti za celé hodnotené obdobie, teda za posledných 10 rokov, bola v Spišskej Starej Vsi 10,7 ‰. Mesto teda v tomto ukazovateli ešte stále dosahuje málo priaznivé hodnoty. Pre porovnanie, v Zamagurí ako celku sa hr. m. živorodenosti pohybuje na úrovni cca 12 ‰, v okrese Kežmarok 15 ‰, v Prešovskom kraji 11,5 ‰ a v Slovenskej republike na úrovni cca 10 ‰.

Medziročný vývoj počtu zomrelých mal, podobne ako tomu bolo u počtu živonarodených, taktiež relatívne vyrovnaný priebeh (avšak s nižšími hodnotami). Najmenej zomrelých za posledných 10 rokov bolo v roku 2006 (14 osôb), najviac v roku 2011 (25 osôb). Úroveň mortality sa teda pohybovala v rozmedzí od 6,0 po 11,0 ‰, pričom priemer za posledných 10 hodnotených rokov bol v Spišskej Starej Vsi 9,0 ‰. V meste teda môžeme pozorovať mierne nižšiu mieru úmrtnosti akú má Slovenská republika (cca 9,5 ‰) ako aj región Zamaguria ako celok (cca 10 ‰) a zároveň vyššiu mieru úmrtnosti akú má okres Kežmarok (cca 7 ‰) a Prešovský kraj (cca 8 ‰).

Málo pozitívne hodnoty hrubej miery živorodenosti s pomerne pozitívnymi hodnotami úmrtnosti sa odzrkadľujú v bilancii prirodzeného pohybu obyvateľstva Spišskej Starej Vsi. Mesto bolo počas väčšiny hodnoteného obdobia populačne ziskové, negatívnu bilanciu prirodzeného pohybu zaznamenalo len v rokoch 2005 (-1 obyvateľ) a 2009 (-7 obyvateľov). Hrubá miera prirodzeného prírastku sa tak v posledných 10 rokoch pohybovala v rozmedzí od -3,1 ‰ v spomínanom roku 2009 po 5,7 ‰ v roku 2014. Z dôvodu kombinácie priemernej natality na jednej strane, avšak pomerne nízkej mortality na strane druhej, bola reprodukcia obyvateľstva za posledných 10 rokov síce priaznivá, avšak málo efektívna. Celkovo však možno konštatovať, že prirodzenými populačnými procesmi dochádzalo v meste (okrem dvoch rokov) k prírastku obyvateľov.

Graf 2: Prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2005-2014

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

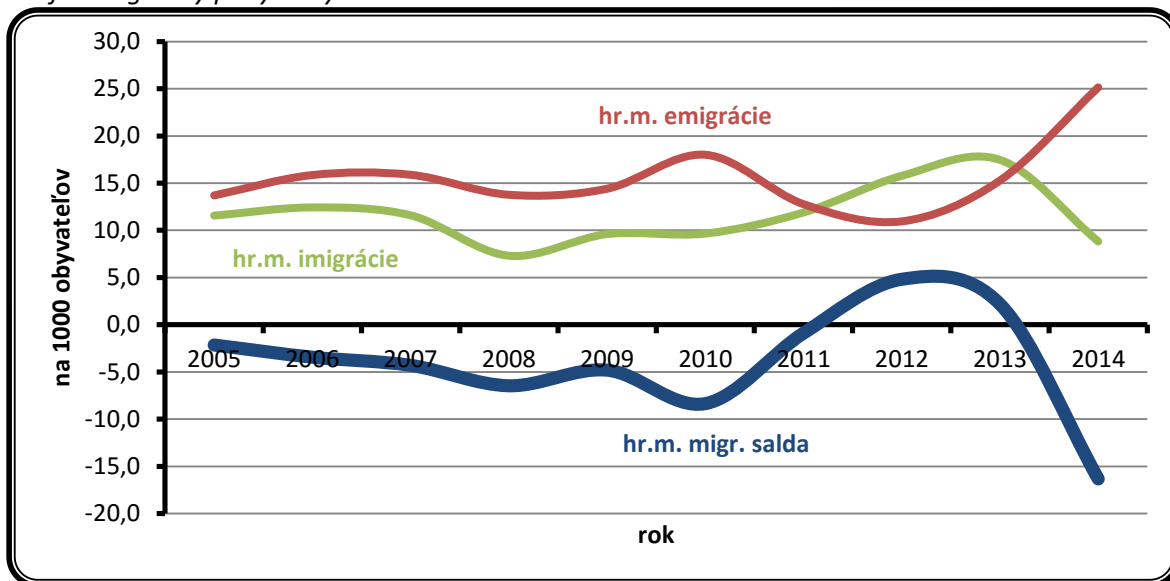
Zatiaľ čo vývoj prirodzeného pohybu je v meste mierne pozitívny, vývoj z hľadiska migračného pohybu je nutné hodnotiť opačne. Hrubá miera imigrácie sa v meste za posledných 10 rokov pohybovala v priemere na úrovni 11,6 ‰ (priemerne sa ročne prisťahovalo cca 27 osôb). V absolútnom vyjadrení sa počet prisťahovaných medziročne pohyboval v rozmedzí od 17 v roku 2008 po 40 osôb v roku 2013. Hrubá miera imigrácie sa teda v meste pohybovala v rozmedzí od 7,3 do 17,5 ‰.

Hrubá miera emigrácie v hodnotenom období dosahovala vyššie hodnoty, pričom jej priemerná úroveň bola 15,6 ‰ (v priemere takmer 36 vysťahovaných osôb ročne). Tento ukazovateľ sa pohyboval v rozmedzí od 11,0 ‰ v roku 2012 (25 vysťahovaných v danom roku), kedy bol najnižší, po 25,1 ‰ v roku 2014 (57 vysťahovaných), kedy bol najvyšší.

Výsledkom hore uvedených procesov bol veľmi nepriaznivý vývoj migračného salda, ktoré sa pohybovalo v rozmedzí od -37 osôb v roku 2014 (migračný úbytok na úrovni -16,3 ‰) po +11 osôb v roku 2012 (migračný prírastok na úrovni 4,8 ‰). Kladné migračné saldo však mesto zaznamenalo len v rokoch 2012 a 2013. Ostatných 8 hodnotených rokov bolo migračné saldo záporné. Väčšinu hodnoteného obdobia teda mesto vykazuje negatívnu bilanciu migračného salda, pričom z aspektu migrácie v ňom prebiehajú prevažne depopulačné procesy. Možno teda konštatovať, že trend vývoja za posledných 10 rokov je veľmi nepriaznivý.

Dominantnými faktormi ovplyvňujúcimi migračný pohyb obyvateľov Spišskej Starej Vsi sú predovšetkým ponuka pracovných príležitostí a možnosti uplatnenia mladých ľudí v regióne.

Graf 3: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2005-2014

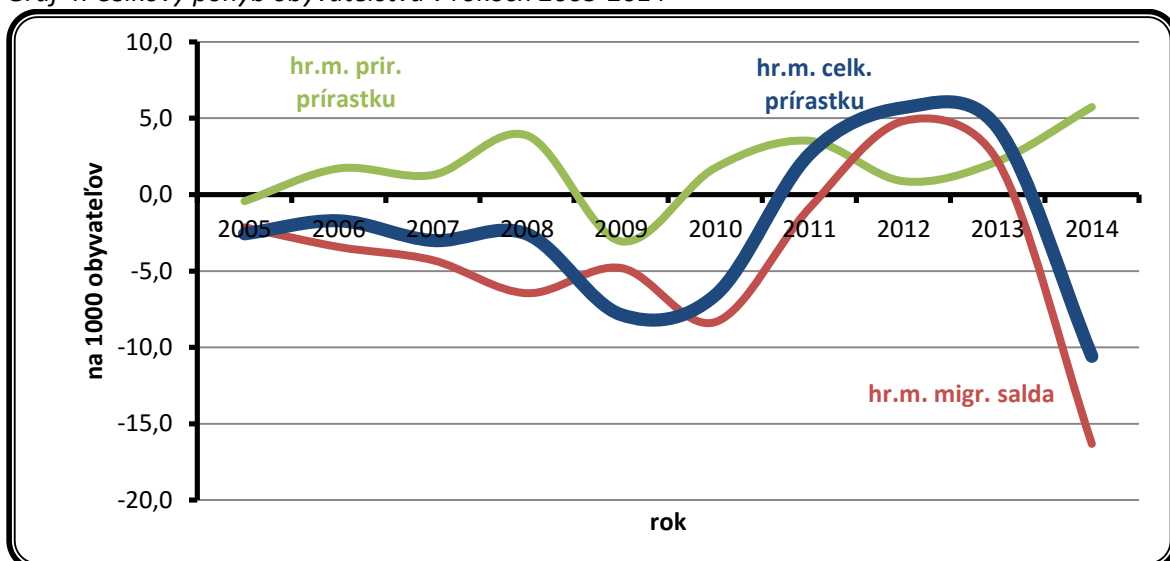

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Hrubá miera prirodzeného prírastku dosahovala počas väčšiny hodnoteného obdobia (okrem rokov 2005 a 2009) kladné hodnoty (viac ľudí sa narodilo ako zomrelo), čiže prirodzenými populačnými procesmi počet obyvateľov poväčšine rástol. Naproti tomu, hrubá miera migračného salda dosahovala väčšinou záporné hodnoty, znamenajúce migračný úbytok obyvateľstva (viac ľudí sa z mesta v danom roku vysťahovalo ako sa doň prisťahovalo).

Negatívne migračné saldo však v hodnotenom období dosahovalo rádovo vyššie hodnoty ako pozitívna bilancia prirodzeného pohybu, a preto je výsledkom kombinácie vyššie popísaných prirodzených populačných procesov a migračných procesov celkový úbytok obyvateľov mesta Spišská Stará Ves. Kladnú bilanciu celkového pohybu zaznamenalo mesto len v rokoch 2011 až 2013, ostatných 7 hodnotených rokov bola bilancia záporná. Celkovú situáciu ohľadne populačného vývoja v meste možno teda hodnotiť negatívne (keďže počet obyvateľov zo strednodobého hľadiska klesá).

Graf 4: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2005-2014

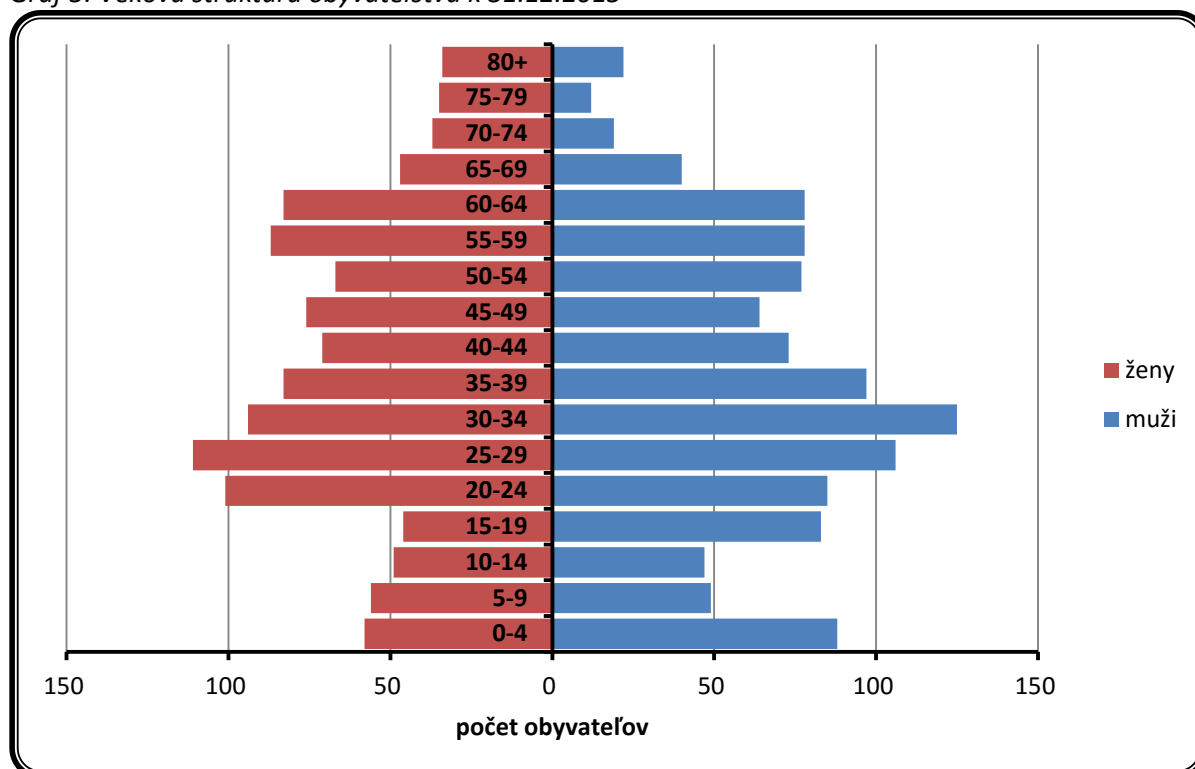
Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a veku

Veková pyramída obyvateľstva Spišskej Starej Vsi ukazuje, že v meste sa z pohľadu demografickej reprodukcie nachádza regresívny typ populácie, keďže početnosť predreprodukčnej zložky (0-14 r.) výrazne zaostáva za početnosťou poreprodukčnej (nad 50 r.) zložky obyvateľstva (v pomere 347 k 716). V nadväznosti na typ vekovej pyramídy možno konštatovať, že z dlhodobého hľadiska bude počet obyvateľov mesta (pri nezmenených podmienkach) klesať.

Pozitívnym javom je, že najvyššie zastúpenie v štruktúre obyvateľstva majú vekové skupiny (podľa poradia) 30-34, 25-29 a 20-24 ročných, čo sú obyvatelia s najvyšším potenciálom reprodukčného správania. Zároveň je nutné konštatovať, že v meste je pomerne výrazne zastúpená aj zložka obyvateľstva v preddôchodkovom veku, čo môže v strednodobom horizonte vytvárať pre samosprávu tlak na rozširovanie existujúcich, príp. zabezpečovanie nových sociálnych služieb.

Graf 5: Veková štruktúra obyvateľstva k 31.12.2015

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

V štruktúre obyvateľstva vo vzťahu k ekonomickej aktivite, teda podľa produktívnych vekových skupín, prevláda predproduktívna zložka nad poproduktívnou zložkou. V meste k 31.12.2015 žilo 347 obyvateľov vo veku 0-14 rokov a 246 seniorov vo veku nad 65 rokov. Z celkového počtu obyvateľov 2278 žilo v meste k uvedenému dátumu 1143 mužov a 1135 žien. Z 246 obyvateľov v seniorskom veku nad 65 rokov bolo 93 mužov a 153 žien.

Tabuľka 2: Veková štruktúra obyvateľov podľa produktívnych vekových skupín

k 31.12.2015	Počet obyvateľov	Veková štruktúra obyvateľov					
		počet			podiel (%)		
		0-14	15-64	65+	0-14	15-64	65+
Spišská Stará Ves	2278	347	1685	246	15,2	74,0	10,8

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Konfesionálna a národnostná štruktúra obyvateľstva

V národnostnom zložení obyvateľstva mesta Spišská Stará Ves dominuje slovenská národnosť, ku ktorej sa hlási 90,8 % obyvateľov. K rómskej národnosti sa hlási 2,8 % obyvateľov, k poľskej národnosti 0,6 % obyvateľov. Ostatné národnosti majú v meste len nepatrné zastúpenie (menej ako 5 obyvateľov – maďarská, rusínska, ukrajinská a česká národnosť). U 5,5 % obyvateľov národnosť zistená nebola.

V konfesionálnej štruktúre obyvateľstva výrazne dominuje rímskokatolícke vierovyznanie s podielom 84,1 % obyvateľov. Významnejšie zastúpenie má aj gréckokatolícka cirkev s podielom 2,7 %, ostatné cirkvi sú v meste zastúpené len nepatrne. K žiadnej cirkvi sa nehlási 2,3 % obyvateľov mesta, u 9,7 % obyvateľov príslušnosť ku konfesiám zistená nebola (SODB 2011).

Nezamestnanosť

Výrazným sociálno-ekonomickým javom spojeným s existenciou trhu práce je nezamestnanosť. Tá predstavuje jednak vážny ekonomický problém, pretože reprezentuje stratenú potenciálnu hodnotu celej ekonomiky, no zároveň je i významným sociálnym indikátorom, pretože, ako to dokazujú viaceré štúdie, je spojená s takými spoločenskými javmi, ako je zvýšená rozvodovosť, kriminalita, zlé mentálne a fyzické zdravie, rôzne sociálno-patologické javy a pod.

Existencia nezamestnanosti má teda silný vplyv na život samotných nezamestnaných. Strata zamestnania prináša pre jednotlivca rôzne negatívne dôsledky, ktoré sa netýkajú len poklesu životnej úrovne, spojeného s poklesom príjmu, ale aj výrazných zmien v každodennom živote, spoločenských vzťahoch, hodnotách, v sociálnych inštitúciách (najmä v rodine). Nezamestnaní majú menej priestoru pre prijímanie zásadných rozhodnutí o svojom živote a menšiu šancu rozvíjať svoje zručnosti. S výskytom nezamestnanosti, najmä dlhohodej, hrozí pre jednotlivca riziko asociálneho správania, spôsobené nadbytkom času, nudou, nedostatkom programu a povinností a vylúčením zo spoločnosti. Medzi najcitlivejšie a najzávažnejšie dôsledky nezamestnanosti patrí výskyt chudoby. Chudoba a nezamestnanosť sú totiž veľmi úzko korelujúce fenomény, spôsobujúce jednotlivcom ťažké sociálne a psychologické dôsledky.

Počet uchádzačov o zamestnanie sa v meste pohybuje v rozmedzí cca 170 až 250. Miera nezamestnanosti sa teda v meste za ostatných 7 rokov pohybovala v rozpätí 15,0 % (2008) až 21,8 % (2009). Pre porovnanie, k 31.12.2014 bola miera nezamestnanosti v okrese Kežmarok a v okolitých okresoch Poprad a Stará Ľubovňa 28,44 %, 14,27 %, resp. 15,86 %, v Prešovskom kraji bola na úrovni 19,77 % a v Slovenskej republike 13,85 %.

Tabuľka 3: Vývoj nezamestnanosti v meste

k 31.12.	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Počet UoZ	169	246	213	192	213	211	187
Miera nezamestnanosti (%)	15,0	21,8	18,8	17,0	18,8	18,7	16,5

Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Na konci prvého kvartálu 2015 bolo v meste na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny evidovaných 190 uchádzačov o zamestnanie. Z tohto počtu bolo 103 mužov (54,2 %) a 87 žien (45,8 %). Z hľadiska vekovej štruktúry UoZ bola početnosť jednotlivých vekových skupín zastúpená pomerne rovnomerne, čo znamená, že nezamestnanosť v meste nepostihuje len určitú vekovú skupinu, ale že problémy s ňou majú všetky vekové skupiny. Za osobitne negatívnu skutočnosť však možno považovať výrazný podiel vekovej skupiny 50-59 r., čo sú obyvatelia, ktorí sú na trhu práce marginalizovaní a ktorí majú najväčší problém zamestnať sa.

Tabuľka 4: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.3.2015

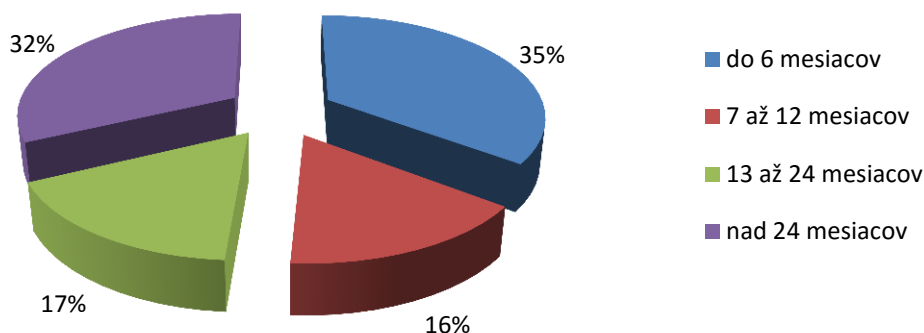
do 19 r.		20-29 r.		30-39 r.		40-49 r.		50-59 r.		nad 60 r.		UoZ spolu	
počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
5	2,6	45	23,7	49	25,8	35	18,4	52	27,4	4	2,1	190	100

Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie patrí medzi najvýznamnejšie parciálne indikátory, poukazujúce na „zdravie“ ekonomickej a sociálnej sféry v tom – ktorom regióne. S nepriaznivou štruktúrou UoZ podľa doby evidencie (tzn. s vysokým podielom dlhodobo nezamestnaných osôb – nad 12 mesiacov) sa spájajú výrazné problémy ekonomického a sociálneho charakteru (vysoké sociálne dávky, „neschopnosť“ zamestnať takýchto obyvateľov, chudoba, sociálno-patologické javy a pod.). Z hľadiska štruktúry uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie sa sleduje predovšetkým podiel dlhodobo nezamestnaných osôb na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie, keďže dlhodobá nezamestnanosť patrí medzi výrazne negatívne ukazovatele socioekonomického rozvoja (resp. zaostalosti) daného regiónu.

V Slovenskej republike sa podiel krátkodobo nezamestnaných (do 6 mesiacov) pohybuje na úrovni cca 38 %, podiel strednodobo nezamestnaných (7 – 12 mesiacov) na úrovni cca 16 % a podiel dlhodobo nezamestnaných okolo úrovne 46 % (pričom Slovenská republika a špeciálne regióny východného Slovenska vykazujú dokonca najvyšší podiel dlhodobo nezamestnaných obyvateľov v rámci všetkých regiónov Európskej únie). V Spišskej Starej Vsi bol podiel dlhodobo nezamestnaných obyvateľov (nad 12 mesiacov) k 31.3.2015 až 49 %, pričom až 32 % z celkového počtu UoZ bolo nezamestnaných dokonca viac ako 2 roky. Mesto teda vykazuje podobné hodnoty ako je priemer Slovenskej republiky.

Graf 6: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.3.2015

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Školstvo

V Spišskej Starej Vsi sa nachádza Spojená škola s právnou subjektivitou, ktorá vznikla v roku 2011. V súčasnosti má táto škola na základe zriaďovacej listiny a jej dodatkov 4 organizačné zložky: Materskú školu, Základnú školu, Gymnázium a Základnú umeleckú školu. Súčasťou spojenej školy sú aj školský klub detí, 2 školské jedálne (pri ZŠ a pri MŠ) a centrum voľného času, v ktorom sa vykonáva rôznorodá záujmová a krúžková činnosť.

V súvislosti s nepriaznivými demografickými trendmi v meste ako aj vo väčšine ostatných obcí Zamaguria možno v ostatnom období pozorovať pokles počtu žiakov tak v základnej škole, ako aj na gymnáziu. Najbližšie stredné školy (okrem gymnázia), ktoré môžu študenti zo Spišskej Starej Vsi navštevovať, sa nachádzajú najmä v okolitých mestách Kežmarok, Poprad a Stará Ľubovňa.

Tabuľka 5: Školské zariadenia v meste

Škola	Školský rok, počet detí				
	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Materská škola	76	73	74	72	72
Základná škola I. stupeň	119	120	119	128	115
Základná škola II. stupeň	216	210	201	179	181
ZŠ (I. a II. stupeň spolu)	335	330	320	307	296
Gymnázium	217	150	103	112	88
Základná umelecká škola					101

Zdroj: Mestský úrad

Zdravotníctvo

Obyvateľom mesta a iných obcí (nielen) Zamaguria je dostupné zdravotné stredisko, v ktorom sa nachádzajú ambulancie praktického lekára pre dospelých, praktického lekára pre deti a dorast a stomatologické ambulancie. Vo vybrané dni v týždni ordinujú aj niektoré špecializované ambulancie (chirurgia, interné a gynekológia). Ostatné špecializované zdravotnícke ambulancie sa nachádzajú najbližšie v Kežmarku, Poprade a v Starej Ľubovni, kde sú lokalizované aj nemocnice. V meste Spišská Stará Ves je k dispozícii aj lekáreň, rovnako tu sídli aj Záchranná zdravotná služba s územnou pôsobnosťou pre celé Zamagurie.

SOCIÁLNE SLUŽBY V MESTE

Poslaním sociálnych služieb je pomôcť ľuďom udržať si alebo znovu získať svoje miesto v spoločnosti, v komunite, kde žijú. Ich cieľom je zaistiť pomoc a podporu ľuďom, ktorí riešia najrôznejšie problémy z dôvodu nepriaznivej sociálnej situácie, dlhodobého nepriaznivého zdravotného stavu, zdravotného postihnutia, či krízovú sociálnu situáciu a nie sú schopní tieto problémy riešiť bez pomoci druhých.

Verejní poskytovatelia sociálnych služieb

Verejným poskytovateľom sociálnych služieb môže byť obec, právnická osoba zriadená obcou alebo založená obcou, vyšší územný celok a právnická osoba zriadená vyšším územným celkom alebo založená vyšším územným celkom.

Podľa § 80 zákona o sociálnych službách sú v pôsobnosti obce nasledujúce aktivity:

- vypracúvať a schvaľovať komunitný plán sociálnych služieb,
- rozhodovať o odkázanosti a zániku odkázanosti na sociálnu službu v zariadení pre seniorov, v zariadení opatrovateľskej služby, v dennom stacionári, o odkázanosti na opatrovateľskú službu,
- poskytovať alebo zabezpečovať poskytovanie:
 - opatrovateľskej služby,
 - prepravnej služby,
 - odľahčovacej služby,
 - sociálnej služby v nízkoprahovom dennom centre, nocľahárni, zariadení pre seniorov, zariadení opatrovateľskej služby a v dennom stacionári,
- poskytovať základné sociálne poradenstvo,
- zriaďovať, zakladať a kontrolovať nocľaháreň, nízkoprahové denné centrum, nízkoprahovú sociálnu službu pre deti a rodinu, zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby a denný stacionár,
- viesť evidenciu posudkov o odkázanosti na sociálnu službu podľa stupňa odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby, rozhodnutí a prijímateľov sociálnych služieb,
- vyhľadávať fyzické osoby, ktorým treba poskytnúť sociálnu službu,
- poskytovať štatistické údaje z oblasti poskytovania sociálnych služieb,
- uhrádzať náklady za zdravotné výkony (na posudzovanie).

Samospráva obce však môže zriaďovať aj iné zariadenia a poskytovať alebo zabezpečovať aj iné druhy sociálnej služby ako sú vyššie uvedené, príp. môže sociálne služby účelne a vhodne spájať.

Mesto Spišská Stará Ves zabezpečuje svojim obyvateľom nasledovné sociálne služby a sociálnu pomoc:

- **posudková činnosť na účely odkázanosti na sociálnu službu:** povinná činnosť, ktorú mesto v prípade potreby zabezpečuje na základe zákona o sociálnych službách;
- **základné sociálne poradenstvo:** v prípade potreby a záujmu poskytovanie potrebných informácií jednotlivcom;
- **opatrovateľská služba:** možno ju vymedziť ako terénnu službu poskytovanú osobám, ktoré majú zníženú sebestačnosť z dôvodu veku, chronického ochorenia alebo zdravotného postihnutia a sú odkázaní na pomoc inej osoby pri úkonoch sebaobsluhy (osobná hygiena, stravovanie, pomoc pri vyzliekaní a obliekaní, pomoc pri chôdzi), úkonoch starostlivosti o svoju domácnosť (nákup, príprava jedla, upratovanie, pranie, žehlenie) a pri základných sociálnych aktivitách (sprievod na lekárske vyšetrenie, vybavenie úradných záležitostí); Mesto túto službu poskytuje v prípade potreby;
- **poskytovanie sociálnej služby v jedálni:** mesto poskytuje túto sociálnu službu v jedálni ZŠ a v komerčných stravovacích zariadeniach ako podpornú službu fyzickej osobe, ktorá nemá

zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb, má ťažké zdravotné postihnutie alebo nepriaznivý zdravotný stav alebo dovŕšila dôchodkový vek;

- **terénna sociálna práca:** jej hlavným cieľom je komplexné riešenie sociálnej exklúzie marginalizovaných skupín občanov žijúcich v meste. Prostredníctvom terénnej sociálnej práce mesto systematicky prispieva k zlepšeniu kvality života jednotlivcov a rodín v riziku sociálneho vylúčenia. V meste túto službu poskytuje 1 terénny sociálny pracovník a 1 asistent terénneho sociálneho pracovníka.

Okrem vyššie uvedených služieb, zabezpečovaných na základe zákona o sociálnych službách, zabezpečuje mesto Spišská Stará Ves pre svojich obyvateľov aj iné služby, podporu, pomoc a aktivity (na základe iných zákonov alebo Všeobecne záväzných nariadení mesta):

- **výkon osobitného príjemcu prídavku na deti, ktoré zanedbávajú povinnú školskú dochádzku:** túto činnosť mesto vykonáva v spolupráci s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny; V školskom roku 2015/2016 je mesto osobitným príjemcom prídavku na 1 dieťa;
- **príspevok pri narodení dieťaťa:** mesto poskytuje príspevok vo výške 70 €/dieťa, v roku 2015 poskytlo 29 takýchto príspevkov;
- **príspevok pri nástupe dieťaťa do ZŠ:** mesto poskytuje tento príspevok v dvoch formách:
 - a) deťom, ktoré absolvovali predškolskú výchovu a aspoň 1 rok chodili do materskej školy v Spišskej Starej Vsi (príspevok vo výške 70 €/dieťa, v roku 2015 takto podporených 14 detí);
 - b) deťom, ktoré nespĺňajú podmienky podľa predchádzajúceho bodu (príspevok vo výške 35 €/dieťa, v roku 2015 takto podporených 6 detí);
- **donáška obedov seniorom a ZŤP:** pomoc osobám, ktoré si nevedia zabezpečiť obed vlastnou cestou. Túto službu poskytuje mesto prostredníctvom menších obecných služieb;
- **dotácia na stravu seniorom:** mesto poskytuje dotáciu na stravu seniorom, v roku 2015 takto mesto podporilo 21 osôb;
- **návšteva jubilantov, rôzne posedenia s dôchodcami:** aktivita samosprávy pre seniorov v záujme podpory ich integrácie a aktívnej účasti na živote obce;
- **jednorazová dávka a nevyhnutná okamžitá pomoc občanovi v náhlej núdzi:** okamžitá pomoc občanom v krízových situáciách (napr. pri živelnej pohrome a pod.);
- **menšie obecné služby:** služba poskytovaná v spolupráci s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny, cieľom ktorej je udržiavať u miestnych dlhodobo nezamestnaných obyvateľov pracovné návyky;
- **iné opatrenia aktívnej politiky trhu práce** (napr. podľa § 50 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti): služby poskytované taktiež v spolupráci s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny, cieľom ktorých je udržiavať u miestnych dlhodobo nezamestnaných obyvateľov pracovné návyky;
- **sociálnoprávna ochrana detí a mládeže:** mesto pri výkone svojej samosprávnej pôsobnosti na úseku sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zabezpečuje rodine, maloletému dieťaťu a mladému dospelému ochranu a starostlivosť. V prípade umiestnenia maloletého dieťaťa do ústavnej starostlivosti spolupôsobí pri obnove rodinných pomerov za účelom návratu dieťaťa do prirodzeného rodinného prostredia a vyhľadáva fyzické osoby, ktorým by bolo možné zveriť dieťa do starostlivosti. Poskytuje pomoc mladému dospelému po skončení ústavnej starostlivosti pri zabezpečení bývania a zamestnania.

V meste pôsobí aj ďalší verejný poskytovateľ sociálnych služieb - **Zariadenie sociálnych služieb Jasoň** (na ul. SNP 8/15). Jeho súčasným zriaďovateľom je Prešovský samosprávny kraj, ktorý prostredníctvom tohto zariadenia realizuje svoju sociálnu politiku hlavne pre región Zamaguria. Zariadenie sociálnych služieb Jasoň nesie tento názov od 1.1.2016, avšak obyvateľom mesta a Zamaguria toto zariadenie slúži pod rôznymi názvami (Stanica opatrovateľskej služby, Zariadenie

opatrovateľskej služby...) a zriaďovateľmi (Okresný úrad Poprad, Okresný úrad Kežmarok...) už od roku 1996 (www.zsadss.sk).

Zariadenie je určené pre poskytovanie sociálnej služby fyzickým osobám, ktoré sú odkázané na pomoc inej fyzickej osoby a pre osoby, ktoré dovŕšili dôchodkový vek a poskytovanie sociálnej služby v tomto zariadení potrebujú z iných vážnych dôvodov. V zariadení sa poskytujú dva druhy sociálnych služieb, a to v špecializovanom zariadení a v domove sociálnych služieb. Pre klientov zariadenia je zabezpečovaná aj lekárska starostlivosť pravidelnými návštevami lekára (www.zsadss.sk).

V súčasnosti (leto 2016) sa v Zariadení sociálnych služieb Jasoň:

- a) poskytuje
 - pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby,
 - sociálne poradenstvo,
 - sociálna rehabilitácia,
 - ošetrovateľská starostlivosť,
 - ubytovanie,
 - stravovanie,
 - upratovanie, pranie, žehlenie a údržba bielizne a šatstva,
 - osobné vybavenie,
- b) zabezpečuje
 - pracovná terapia,
 - záujmová činnosť,
- c) utvára podmienky na
 - úschovu cenných vecí (www.zsadss.sk).

V meste nie sú žiadni iní verejní poskytovatelia sociálnych služieb.

Neverejní poskytovatelia sociálnych služieb

Z neverejných poskytovateľov sociálnych služieb pôsobí v meste Spišská Stará Ves najmä **Spišská katolícka charita**, ktorá v budove na ul. Mlynská 183 poskytuje klientom nasledovné zdravotnícke a sociálne služby:

- starostlivosť o klienta po liečení v nemocnici,
- starostlivosť po mozgových a srdcových príhodách,
- ošetrovanie rán, preležanín, preväzy,
- ošetrovateľskú rehabilitáciu,
- podávanie infúzií a injekcií podľa odporúčenia lekára,
- odber biologického materiálu na vyšetrenie,
- kontrolné merania krvného tlaku, hladiny cukru v krvi,
- starostlivosť o onkologicky chorých,
- starostlivosť o inkontinentných a diabetikov,
- zaučenie rodinných príslušníkov do jednoduchých ošetrovateľských činností,
- zapožičanie zdravotníckych pomôcok.

Okrem Spišskej katolíckej charity pôsobia v meste aktívne osoby, ktoré vykonávajú rôzne aktivity pod hlavičkou alebo v spolupráci s rôznymi organizáciami. Takýmto spôsobom sa v sociálnych službách pre obyvateľov mesta prezentujú napr. Slovenský zväz zdravotne postihnutých alebo Centrum pedagogicko-psychologických poradenských služieb Kežmarok (ktoré vyvíja svoje aktivity v rámci Spojenej školy). Spojená škola spolupracuje prostredníctvom svojich zamestnancov aj so Slovenským červeným krížom. Pre žiakov je k dispozícii krúžok prvej pomoci so zameraním na teoretické vzdelávanie a osvojovanie praktických zručností, pričom žiaci majú možnosť zúčastňovať sa rôznych súťaží a podujatí ohľadom poskytovania prvej pomoci.

Požiadavky prijímateľov sociálnych služieb

Pre vytvorenie funkčného, širokého a dostupného systému sociálnych služieb pre obyvateľov mesta je veľmi dôležitým predpokladom podrobné poznanie potreby týchto služieb. Odhad potreby služieb v meste môžu dopĺňať a upresňovať demografické trendy a vývoj, odhady expertov a predstaviteľov samosprávy a vyjadrenia samotných obyvateľov.

Základné sociálne služby podľa potrieb obyvateľov mesta sú zabezpečené. Podľa prieskumu potrieb a požiadaviek s ohľadom na budúce potreby sa mesto bude orientovať na:

- účinný, efektívny a komplexný systém poskytovania sociálnych služieb, sociálnej pomoci a podporných služieb z úrovne samosprávy,
- rozšírenie formy sociálnych a podporných služieb podľa konkrétnych požiadaviek obyvateľov mesta,
- podporu poskytovania existujúcich sociálnych služieb,
- rozšírenie výstavby nájomných bytov,
- postupné odstránenie bariér v meste (na verejných priestranstvách, v rámci úradov a inštitúcií, v zariadeniach kultúrneho a spoločenského života),
- elimináciu negatívnych sociálno-patologických javov v dôsledku neefektívneho využívania voľného času,
- zapojenie čo najviac detí do predškolskej výchovy,
- znižovanie počtu žiakov bez ukončeného vzdelania na ZŠ,
- funkčný systém osvetu a motivácie pre vzdelanie a pokračovanie v štúdiu,
- zvýšenie zaangažovanosti verejnosti, ale aj ZŤP občanov so zdravotnými obmedzeniami na eliminácii sociálnej vylúčenosti obyvateľov mesta z dôvodu zdravotných obmedzení.

STRATÉGIA ROZVOJA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

Sociálne služby je nutné poskytovať predovšetkým tým obyvateľom, ktorí sú z rôznych dôvodov znevýhodnení, resp. ohrození sociálnou exklúziou (príp. existuje reálny predpoklad, že takáto situácia u nich nastane). Ide najmä o nasledovné skupiny obyvateľov:

- seniori,
- občania s ťažkým zdravotným postihnutím alebo s nepriaznivým zdravotným stavom,
- občania ohrození správaním iných fyzických osôb, rodiny so zanedbávanými deťmi, s deťmi poruchami správania, rodičia, ktorí nezabezpečujú riadnu starostlivosť a výchovu svojich detí,
- občania v nepriaznivej sociálnej situácii z dôvodu, že nemajú zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb; resp. pre závislosť od návykových látok nie sú schopní samostatne riešiť svoje problémy,
- dlhodobo nezamestnaní a občania odkázaní na pomoc v hmotnej núdzi,
- neprispôsobiví občania (z dôvodu životných návykov, spôsobu života), zotrvávajúci v lokalitách s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby.

Po zhrnutí a analýze všetkých relevantných podkladov a po špecifikácii problémov v oblasti sociálnej pomoci a sociálnych služieb, bol proces komunitného plánovania sociálnych služieb z hľadiska strategického plánovania zameraný prioritne na **štyri nosné cieľové skupiny**:

- **Seniori**
- **Ťažko zdravotne postihnutí občania a občania so zdravotnými obmedzeniami**
- **Deti, mládež a rodina v riziku sociálneho vylúčenia**
- **Iné osoby ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením**

Ciele a opatrenia

V procese tvorby komunitného plánu sociálnych služieb sú ciele a konkrétne opatrenia špecificky orientované na vyššie uvedené cieľové skupiny. Jednotlivé opatrenia sú koncipované tak, aby ich naplnením došlo k uspokojeniu potrieb v oblasti sociálnych služieb a sociálnej pomoci v širšom kontexte, aby ich mohli využívať všetci obyvatelia mesta.

Okrem opatrení, ktoré sú špecificky orientované na jednotlivé cieľové skupiny (viď nasledujúca tabuľka), si samospráva mesta zadefinovala aj spoločné, prierezové opatrenia, ktoré napomáhajú viacerým cieľovým skupinám a zabezpečujú rozvoj sociálnych služieb.

Ide o nasledovné **prierezové opatrenia**:

- *dohľad nad nesvojprávnymi občanmi* (v spolupráci so štátnou správou),
- *pomoc v krízových situáciách* (živelná pohroma, rodinná tragédia a pod.),
- *podpora záujmovej činnosti v meste* (krúžková činnosť, klubová činnosť, ochotnícke divadlo...),
- *výkon inštitútu osobitného príjemcu*.

Tabuľka 6: Ciele a opatrenia stratégie rozvoja

GLOBALNÝ CIEĽ Zabezpečiť obyvateľom mesta kvalitné sociálne služby s orientáciou na ich potreby a preferencie			
Cieľová skupina	Špecifický cieľ	Opatrenia	Personálne, prevádzkové a finančné podmienky
Seniori	Integrácia a aktívna účasť na živote v meste	1.1 Podpora sociálnych kontaktov realizáciou kultúrno-spoločenských podujatí pre seniorov a oceňovaním jubilantov	Mesto, poskytovatelia, rozpočet mesta
	Starostlivosť o človeka	1.2 Zriadenie denného stacionára	Mesto, poskytovatelia, rozpočet mesta a VÚC, EŠIF
	Starostlivosť o človeka	1.3 Podpora zariadení sociálnych služieb na území mesta	Mesto, poskytovatelia, rozpočet mesta a VÚC, EŠIF
	Starostlivosť o človeka	1.4 Podpora a rozšírenie opatrovateľskej služby v domácnosti	Mesto, poskytovatelia, rozpočet mesta
	Bezbariérovosť a dostupnosť	1.5 Zlepšenie bezbariérového prístupu do budov a na verejných priestranstvách	Mesto, poskytovatelia, rozpočet mesta a VÚC, EŠIF
	Integrácia a aktívna účasť na živote v meste	1.6 Podpora psychohygieny seniorov a zvyšovanie pocitu užitočnosti posilňovaním dobrovoľníckej činnosti (napr. pri výsadbe kvetín, spoluprácou pri vedení krúžkov a pod.)	Mesto, poskytovatelia, rozpočet mesta, sponzorské dary
	Zdravie	1.7 Podpora aktivít zdravého starnutia obyvateľstva, predĺženia sebestačnosti a psychickej sviežosti obyvateľov v seniorskom veku	Mesto, poskytovatelia, rozpočet mesta, sponzorské dary
	Bezpečnosť	1.8 Realizácia osvetových informačných kampaní na zabránenie zneužívania seniorov	Mesto, poskytovatelia, rozpočet mesta, sponzorské dary
Cieľová skupina	Špecifický cieľ	Opatrenia	Personálne, prevádzkové a finančné podmienky
Ťažko zdravotne postihnutí občania a občania so zdravotnými	Integrácia do spoločenského a pracovného života	2.1 Podpora zriaďovania chránených dielní a chránených pracovísk na území mesta	Mesto, zamestnávateľia, ÚPSVaR
	Integrácia a aktívna účasť na	2.2 Zabezpečenie vhodných a dostupných priestorov na klubovú	Mesto, poskytovatelia,

obmedzeniami	živate v meste	činnosť pre ZŤP občanov a občanov so zdravotným postihnutím	rozpočet mesta a VÚC, EŠIF
	Bezbariérovosť a dostupnosť	2.3 Zlepšenie bezbariérového prístupu do budov a na verejných priestranstvách	Mesto, poskytovatelia, rozpočet mesta a VÚC, EŠIF
	Starostlivosť o človeka	2.4 Podpora a rozšírenie opatrovateľskej služby v domácnosti	Mesto, poskytovatelia, rozpočet mesta
	Starostlivosť o človeka	2.5 Na základe záujmu zriaďovanie a zabezpečovanie služieb, ktoré absentujú (napr. telekomunikačné technológie a pod.)	Mesto, poskytovatelia, rozpočet mesta a VÚC, EŠIF
Cieľová skupina	Špecifický cieľ	Opatrenia	Personálne, prevádzkové a finančné podmienky
Deti, mládež a rodina v riziku sociálneho vylúčenia	Zdravé trávenie voľného času	3.1 Skvalitnenie športovísk v meste	Mesto, poskytovatelia, rozpočet mesta a VÚC, EŠIF
	Integrácia a aktívna účasť na živote v meste	3.2 Organizácia kultúrno-spoločenských podujatí pre deti, mládež a rodiny	Mesto, poskytovatelia, rozpočet mesta a VÚC, EŠIF
	Integrácia a aktívna účasť na živote v meste	3.3 Podpora činnosti organizácií a inštitúcií, ktorých cieľovou skupinou sú deti a mládež	Mesto, rozpočet mesta
	Podpora rodín	3.4 Podpora rodinám pri narodení dieťaťa	Mesto, rozpočet mesta
Cieľová skupina	Špecifický cieľ	Opatrenia	Personálne, prevádzkové a finančné podmienky
Iné osoby ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením	Lepšie vzdelanie a uplatnenie na trhu práce	4.1 Podpora celoživotného vzdelávania (rekvalifikačné kurzy, školenia...)	Mesto, poskytovatelia, ÚPSVaR, EŠIF
	Integrácia do spoločenského a pracovného života	4.2 Realizácia základného sociálneho poradenstva	Mesto, poskytovatelia, ÚPSVaR, EŠIF
	Integrácia do spoločenského a pracovného života	4.3 Zapájanie sa do projektov menších obecných služieb, terénnej sociálnej práce a ďalších nástrojov AOTP	Mesto, poskytovatelia, ÚPSVaR, EŠIF

Zdroj: Vlastné spracovanie

IMPLEMENTÁCIA KOMUNITNÉHO PLÁNU

Mimoriadne dôležitým bodom v záujme efektívneho naplňovania zadefinovaných cieľov a opatrení komunitného plánu je dôraz na vhodné nastavenie jeho implementácie. Okrem časového rozvrhnutia jednotlivých aktivít je potrebné mať na zreteli aj možné zmeny realizačných podmienok v blízkej budúcnosti – či už z legislatívneho hľadiska alebo z hľadiska finančných, materiálnych, personálnych, príp. iných zdrojov. V záujme úspešnej implementácie komunitného plánu je nevyhnutné neustále monitorovanie týchto realizačných podmienok, monitorovanie potrieb prijímateľov sociálnych služieb a taktiež priebežné monitorovanie a vyhodnocovanie samotného dokumentu.

Harmonogram realizácie opatrení

Zadefinované opatrenia plánuje samospráva mesta realizovať podľa nasledovného harmonogramu:

Tabuľka 7: Harmonogram realizácie opatrení

Opatrenie		Rok realizácie							
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1.1	Podpora sociálnych kontaktov realizáciou kultúrno-spoločenských podujatí pre seniorov a oceňovaním jubilantov								
1.2	Zriadenie denného stacionára								
1.3	Podpora zariadení sociálnych služieb na území mesta								
1.4	Podpora a rozšírenie opatrovateľskej služby v domácnosti								
1.5	Zlepšenie bezbariérového prístupu do budov a na verejných priestranstvách								
1.6	Podpora psychohygieny seniorov a zvyšovanie pocitu užitočnosti posilňovaním dobrovoľníckej činnosti (napr. pri výsadbe kvetín, spoluprácou pri vedení krúžkov a pod.)								
1.7	Podpora aktivít zdravého starnutia obyvateľstva, predĺženia sebestačnosti a psychickej sviežosti obyvateľov v seniorskom veku								
1.8	Realizácia osvetových informačných kampaní na zabránenie zneužívania seniorov								
2.1	Podpora zriaďovania chránených dielní a chránených pracovísk na území mesta								
2.2	Zabezpečenie vhodných a dostupných priestorov na klubovú činnosť pre ZŤP občanov a občanov so zdravotným postihnutím								

2.3	Zlepšenie bezbariérového prístupu do budov a na verejných priestranstvách								
2.4	Podpora a rozšírenie opatrovateľskej služby v domácnosti								
2.5	Na základe záujmu zriaďovanie a zabezpečovanie služieb, ktoré absentujú (napr. telekomunikačné technológie a pod.)								
3.1	Skvalitnenie športovísk v meste								
3.2	Organizácia kultúrno-spoločenských podujatí pre deti, mládež a rodiny								
3.3	Podpora činnosti organizácií a inštitúcií, ktorých cieľovou skupinou sú deti a mládež								
3.4	Podpora rodinám pri narodení dieťaťa								
4.1	Podpora celoživotného vzdelávania (rekvalifikačné kurzy, školenia...)								
4.2	Realizácia základného sociálneho poradenstva								
4.3	Zapájanie sa do projektov menších obecných služieb, terénnej sociálnej práce a ďalších nástrojov AOTP								

Zdroj: vlastné spracovanie

Realizačné podmienky

Personálne, prevádzkové a organizačné podmienky nevyhnutné pre realizáciu stanovených opatrení budú závisieť od vývoja spoločenskej situácie, potrieb prijímateľov sociálnych služieb, legislatívnych zmien a nastavenia spôsobu financovania sociálnych služieb v spoločnosti. Sociálne služby budú kvantitatívne a kvalitatívne zabezpečované zo súčasných a budúcich zdrojov ich poskytovateľov. Poskytovatelia sociálnych služieb budú na zabezpečenie realizácie stanovených opatrení využívať najmä nasledovné finančné zdroje:

- Rozpočet poskytovateľov sociálnych služieb
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny
 - › príspevky na financovanie sociálnych služieb
 - › dotácie na rozvoj sociálnych služieb
- Vyšší územný celok
 - › príspevky na financovanie sociálnych služieb
 - › dotačná schéma
- Iné zdroje
 - › grantové národné a nadnárodné programy, štrukturálne fondy, sponzorské dary a pod.

Monitoring plnenia a spôsob vyhodnocovania komunitného plánu

Komunitné plánovanie vyžaduje účasť všetkých zainteresovaných strán, preto budú monitorované a iniciované všetky priebežné návrhy, podnety a pripomienky v oblasti napĺňania stanovených cieľov. K efektívnosti implementácie komunitného plánu sociálnych služieb nevyhnutne patrí aj vybudovanie systému kontroly, monitorovania a aktualizácie dokumentu. Z tohto dôvodu bude samospráva mesta v stanovených časových intervaloch pravidelne kontrolovať stav realizácie jednotlivých aktivít v rámci definovaných opatrení. Výstupy spracované vo forme monitorovacej správy budú predkladané v pravidelných intervaloch (1x ročne) na rokovanie mestského zastupiteľstva, ktoré ich posúdi, prípadne navrhne zmeny opatrení. Zmeny v komunitnom pláne budú podliehať schvaľovaniu v mestskom zastupiteľstve.

ZÁVER

Sociálna služba je odborná činnosť, obslužná alebo ďalšia činnosť alebo súbor týchto činností, ktoré sú zamerané na pomoc ľuďom v nepriaznivej sociálnej situácii s cieľom umožniť im zapojiť sa do bežného života v spoločnosti a ochrániť ich pred sociálnym vylúčením. Úlohou a cieľom samosprávy je vytvoriť pre občanov miesto pre dôstojný a plnohodnotný život a postupne zlepšovať životné, pracovné a sociálne potreby obyvateľov mesta.

Tento komunitný plán sociálnych služieb predstavuje strednodobý plánovací dokument, zameraný na postupný rozvoj sociálnych služieb v meste Spišská Stará Ves. Analyzuje stav a úroveň sociálnych služieb poskytovaných obyvateľom mesta, hodnotí potreby občanov odkázaných na sociálne služby a navrhuje ciele a opatrenia pre ďalší rozvoj a skvalitnenie poskytovaných služieb.

Komunitný plán sociálnych služieb je otvorený a živý materiál, ktorý bude reagovať na zmeny a potreby celej komunity v meste, na meniace sa legislatívne, materiálne, finančné a personálne prostredie. Z tohto dôvodu bude priebežne vyhodnocovaný a v prípade potreby aktualizovaný. Navrhované zmeny a úpravy dokumentu vstúpia do platnosti po schválení mestským zastupiteľstvom.

PRÍLOHY

Zoznam informačných zdrojov

Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Prešovskom samosprávnom kraji.

Mestský úrad Spišská Stará Ves

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2014): *Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015 -2020*.

Mušinka, A., Škobla, D., Hurrle, J., Matlovičová, K., Kling, J. (2014): *Atlas rómskych komunít na Slovensku 2013*. Bratislava: UNDP, 2014. ISBN 978-80-89263-18-9, 120 s.

PHSR mesta Spišská Stará Ves na roky 2015-2023

Štatistický úrad Slovenskej republiky, databáza DATAcube

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách

Zoznam skratiek

AOTP	Aktívne opatrenia trhu práce	UoZ	Uchádzač o zamestnanie
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy	ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
KPSS	Komunitný plán sociálnych služieb	VÚC	Vyšší územný celok
PSK	Prešovský samosprávny kraj	ZŤP	Zdravotne ťažko postihnutí

Zoznam tabuliek a grafov

Tabuľka 1: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva.....	8
Tabuľka 2: Veková štruktúra obyvateľov podľa produktívnych vekových skupín.....	12
Tabuľka 3: Vývoj nezamestnanosti v meste	13
Tabuľka 4: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.3.2015	14
Tabuľka 5: Školské zariadenia v meste	15
Tabuľka 6: Ciele a opatrenia stratégie rozvoja.....	21
Tabuľka 7: Harmonogram realizácie opatrení.....	23
 Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov mesta Spišská Stará Ves.....	 9
Graf 2: Prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2005-2014.....	10
Graf 3: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2005-2014	11
Graf 4: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2005-2014.....	11
Graf 5: Veková štruktúra obyvateľstva k 31.12.2015	12
Graf 6: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.3.2015	14